

U Muzeju grada Zagreba multimedijalna izložba o estradnom životu metropole sredinom 20. stoljeća s ishodištem u liku i djelu Vikija Glovackog

VEĆEG KOMIČARA OD NJEGA NIJE BILO

Karizmatičan i osebujan, urezao se duboko u pamćenje starijim »purgerima«, koji su u njegovim vrcavim nastupima desetljećima pronalazili ispušni ventil za frustracije uzrokovane skućenošću kulturnog života i političkom opresijom

Ako je istina da čovjek mora upoznati svoj grad kako bi ga zavolio – a teza se nipošto ne čini nesuvislom – hrvatsku će metropolu snažnije zavoljeti svatko tko ovoga ljeta posjeti gornjogradski Muzej Grada Zagreba i izložbu »Dobro mi došiel prijatelj«. Posrijedi je atraktivna, kroz različite audio-vizualne medije ispričana priča o domaćoj estradnoj sceni za vrijeme Drugog svjetskog rata i nekoliko desetljeća nakon njega.

Odbacivši koncept suhoparnog kronološkog nizanja događaja i imena koja su značajnije utjecala na prošlostoljetnu estradu, izložba za ishodište ima lik i djelo Vikija Glovackog, jednoga od najvećih hrvatskih zabavljača i komičara. Kroz njegovu se živopisnu biografiju prate burna kulturna i politička previranja u Zagrebu, od Vikijeva rođenja (1919.) do smrti (1974. godine).

Viki Glovacki je itekako vrijedan ovakve izložbe: karizmatičan i osebujan, urezao se duboko u pamćenje starijim »purgerima«, koji su u njegovim vrcavim nastupima desetljećima pronalazili ispušni ventil za frustracije uzrokovane skućenošću kulturnog života i političkom opresijom. Mlade generacije pak ne znaju o njemu gotovo ništa, no to nije hendikep, budući da je upravo sastavljanje mozaika od nepoznatih komadića možda i najveća draž ove izložbe.

Viki Glovacki potječe iz poljske obitelji čiji je član bio i Aleksander Glowacki, pisac poljskog realizma. Obitelj se 1910. godine nastanila u Rijeci, gdje je 11. studenoga 1919. godine – dva mjeseca nakon što su D'Annunzijeve trupe ušle u grad i proglasile ga dijelom Italije – rođen Viki. Nedugo potom, obitelj je napustila Rijeku i nastanila se u Zagrebu. Kako se Vikijev otac zaposlio u Zagrebačkoj dioničkoj pivovari, obitelj je dobila stan u naselju za zaposlenike.

Viki je odmalena sudjelovao u kulturno-prosvjetnim djelatnostima koje je u franjevačkom samostanu na Svetom Duhu vodilo katoličko Orlovsko društvo. Njegova je djelatnost zabranjena po uvođenju šestojanuarske diktature kralja Aleksandra 1929. godine pa je Viki, zajedno s drugim orlovima, prešao u »Zbor malih križara«, također na Svetom Duhu. Ondje je stekao glazbenu naobrazbu svirajući tamburicu i mandolinu.

Angažman na »krugovalu«

Studij prava koji je upisao 1939. godine prekinuo je poziv za vojsku. Mora da su nadređeni odmah prepoznali Vikijev glumačko-zabavljački talent: smješten je u Prosvjetničku bojnu, čija je misija bila »dati novi zamah raspoloženju vojnika« čim u njima splasne borbena spremnost. (U praksi je to značilo priređivanje »prosvjetno-zabavnih siela za vojnike«. Ti su se susreti – danas to zvuči smiješno – svodili na kratko predavanje o potrebi »toplijeg i srdačnijeg odnosa između vojske i stanovništva«, nakon čega bi uslijedilo sviranje i pjevanje narodnih pjesama i koračnica te recitiranje i katkad kratki duhoviti igrokaz. Upravo je u tim igrokazima Viki došao na svoje: postao je omiljen među vojnicima, a njegovi su igrokazi postali neočekivano posjećeni.)

Ministarstvo oružanih snaga NDH imalo je na umu da je »krugoval najmoćnije promičbeno sredstvo XX. vieka«, zato su prosvjetnici djelovali i u radijskim emisijama. Emisiju poučnoga, odgojnoga i zabavnoga značaja »Hrvatskom vojniku«, koja se svakodnevno emitirala i trajala po 25 minuta, vodio je razvodnik-djak Viki Glovacki. Kako se vojnička situacija pogoršavala, broj radijskih emisija se povećavao, pa je Viki uskoro postao voditeljem ili suradnikom u emisijama »Vojnik u podne«, »Hrvat u borbi« te »Vojnici pozdravljaju«. U tom si je razdoblju (u pitanju je kraj Drugog svjetskog rata) Viki osigurao i povremene angažmane u noćnom klubu Dverce, gdje je napisao i izvodio brojne parodije, nastavljajući tradiciju meduratnog zagrebačkog kabareja.

Potkraj rata velik dio Prosvjetničke bojne prešao je u partizane. Viki nije.

Po povratku s hodočašća iz Marije Bistrice,

Viki Glovacki

18. srpnja 1945. godine, uhićen je i priveden u zatvor u Đorđičevoj ulici, gdje mu je slomljena nosna kost i nekoliko rebra. Potom je utamničen u zatvoru u Staroj Gradiški, koja je od konca 18. stoljeća bila kaznionica za političke zatvorenike. Proglašen je krivim i osuđen na sedam godina zatvora s prinudnim radom i pet godina gubitka svih građanskih prava, osim roditeljskih.

Obimna dokumentacija koju su iz razdoblja Vikijeva tamničenja prikupile autorice izložbe Vesna Leiner i Maja Šojat-Bikić, svjedoče o tome kako se u Staroj Gradiški okrutno postupalo sa zatvorenicima.

No unatoč teškim zatvorskim prilikama, politički zatvorenici su mogli organizirati glazbeno-scenske priredbe. Osuđenik Viki Glovacki angažiran je u kulturno-prosvjetnoj ekipi već dva dana po dolasku. U ekipi je bio i dirigent Lovro pl. Matačić, skladatelj Kamil Kolba te urednik satiričkog lista Satirikus, Milan Mačković. Na slobodu je pušten 31. prosinca 1950. godine – no zadržan je u kaznionici još nekoliko tjedana – jer je prigodom oprostaja od zatvorenika ispričao nepodoban vic.

Na slobodi: Variete i Prvi pljesak

Viki Glovacki je po izlasku iz zatvora odmah postao glavnom zvijezdom Varietée, artistske pozornice uređene na mjestu nekadašnjeg kina Apolo. Pedesete i šezdesete godine prošlog stoljeća bile su vrijeme varijetjetine ili vikizma, a artistska pozornica Varieté bila je tada najposjećenija scenska ustanova u Zagrebu.

– Zagrepčani su svake večeri punili dvoranu zahvaljujući njegovu nenatkriljivome duhu. Narod se gušio od smijeha, a Vikijevi vrcavi biseri su se uvelike prepričavali. Od njega nije bilo većega komičara među Hrvatima i neprocjenjiva je šteta što ga redatelji nisu više koristili u filmu i na televiziji – zapisao je Pero Zlatar u svom prilogu izložbi.

Gotovo je nemoguće nabrojiti sve što je

Viki napisao, izveo i režirao u Varietéeu: u pitanju su stotine skečeva i parodija, brojne zabavno-muzičke revije. S pozornice Varietéea prvi se put u Zagrebu začuo zvuk električne gitare i »zaprašio« rock. (Karlo Metikoš morao se sam pratiti jer orkestar nije bio pripravan na te pomodne ludorije!) Početkom šezdesetih plesnjaci su bili čvrsto u rukama plesnih orkestara staroga kova, ali već 1961. situacija se drastično mijenja. VIS-ovi nakon Varietéea osvajuju i zagrebačke plesnjake.

Ispravljanje nepravde

Godine 1957. Viki Glovacki je pokrenuo nedjeljne matinee Prvoga pljeska u Varietéeu – natjecanja mladih, nepoznatih pjevača. Odmah mu se kao voditelj pridružio Braco Reiss. Prvi pljesak imao je osobitu ulogu u povijesti hrvatske zabavne glazbe, a legendarni par zaslužan je za početak karijere većine naših budućih pjevačkih zvijezda. U vrijeme kad je na programu radio-postaja Ivo Robić pjevao gotovo sve šlagere i ostale pomodne novitete (tu su još Zvonimir Krkljuš, Rajka Vali i Bruno Petrali), nikla je posve nova generacija pjevača, koji su meteorskom brzinom osvojili slušateljstvo.

Prvi pljesak lansirao je uistinu vrhunske talente, kasnije legende naše zabavne glazbe, kao što su Zdenka Vučković, Toni Kljaković, Jasna Benedek (hrvatska Doris Day), Ivica Serfezi, Zvonko Špišić, Karlo Metikoš, Tereza Kesovija, Zdenka Kovačiček (tada članica Dua »Hani«), Hamo Hajdarhodžić (budući pjevač »Dubrovačkih trubadura«), Kvartet »4M«, Kvartet »Melos« i drugi. Koliko je bilo značenje Prvoga pljeska pokazuje i činjenica da su prvi pobjednici Pljeska 1957. godine, Zdenka Vučković u ženskoj i Toni Kljaković u muškoj konkurenciji, osvojili na prvom Opatijskom festivalu zabavne glazbe 1958. prve nagrade: petnaestogodišnja Zdenka Vučković u duetu s Ivom Robićem i pjesmom »Tata, kupi mi auto«, a Toni Kljaković pjesmom »Sretna luka«. Zdenka Vučković je za blistala i pjesmom »Kučica u cvijeću«.

Kritičari koji su pratili Vikijevu nastupe opisivali su ga kao glumca izvanrednog talenta, no zamjerali su mu što svome radu ne prilazi dovoljno studiozno već se oslanja na svoju nadarenost, koja je neupitna – ali i nedovoljna.

Premda je 1962. godine Glovacki napustio Variete i prešao u slobodne estradne umjetnike, još je uvijek bio aktivan ondje. Na Festivalu zabavnih melodija Zagreb 63 debitirao je uspješnicom »Zadnji fijaker« (Stjepan Mihaljinec – Drago Britvić / Pero Zlatar), koja i nakon 40 godina nalazi svoje mjesto u programima radio-postaja. Zahvaljujući interpretaciji Vikija Glovackog, ta je pjesma godine 2003. glasovanjem radijskih slušatelja, koje je organizirao Klub Zagrepčana, proglašena pjesmom stoljeća.

Od brojnih zabavnih priredbi i koncerata koje je vodio, valja istaći glazbenu manifestaciju Zagorske večeri u Mariji Bistrici (1971 – 1973.), na kojoj su nastupale sve ondašnje pjevačke zvijezde.

– Scenska umjetnost je efemerna i glumca se još za života zaboravlja, napisao je Vikiju Viktor Bek, jedan od najvećih glumaca hrvatskoga glumišta između dva rata.

Na nesreću, upravo se to Glovackome i dogodilo. Muzej Grada Zagreba ispravljala nepravdu ovom izložbom, koja otvara ciklus »Zagrebačke pjevačke legende«.

Valja još napomenuti da »logistika« izložbe zaslužuje čistu peticu: atraktivni katalog opremljen je brojnim fotografijama, pismima i tekstovima Vikijevih pjesama, a sadrži i CD s po prvi puta digitalno obrađenim arhivskim snimkama sentimentalnih napjeva o Zagrebu, od »Maksimirske klupe« i »Dilajle« do »Reči zakaj si prešla ti« (parodija pjesme »Kazi zašto me ostavi«), kojima je oduševljavao publiku.

I kako Glovacki u svojoj poznatoj parodiji na talijanski šlager »Il Pullover« (Franco Migliacci – Gianni Meccia) iz 1961. godine pjeva: »Taj pullover, to nek saki zna/ Celi život kaj ga nosim ja/ U muzeju ipak svršil bu« – tako se i dogodilo.

Maja HRGOVIĆ